

Μεσσηνίας Χρυσόστομος: Ορθόδοξη Εκκλησία και Γεωπολιτική σήμερα

/ [Γνώμες](#)

Ορθόδοξη Εκκλησία και Γεωπολιτική σήμερα

Άρθρο του [Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου](#)

«Άρχικά οφείλουμε νά αποδεχθοῦμε, ὅτι ἡ ρευστότητα τοῦ παρόντος σχήματος τοῦ κόσμου, ἡ ἀναζήτηση μηχανισμῶν καί μοντέλων οἰκονομικῆς σταθερότητας καί νέων ζωνῶν ἐπιρροῆς, συνιστοῦν ταυτοτικά καί ἀναπόδραστα χαρακτηριστικά τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν. Οἱ κοινωνίες μεταβάλλονται συνήθως μέ ἐντάσεις καί οἱ ἐποχές τῆς βίας ὑπερτεροῦν ἐκείνων τῆς πολυπόθητης εἰρήνης.

Τό σημερινό ἀνταγωνιστικό γεωπολιτικό ruzzle, μέ ψηφίδες προερχόμενες ἀπό τήν Δύση καί τήν δυναμικῶς ἐπελαύνουσα Ρωσική καί Ἀσιατική Ἀνατολή,

χαρακτηρίζεται από ισχυρές αντιπαραθέσεις, τάσεις απομονωτισμού και έθνικισμού, μέ τις όποιες τροφοδοτείται ή παγκόσμια ανασφάλεια. Η βίαιη έπανεμφάνιση υπό νέα μορφή του ύπνώττοντος μέχρι πρότινος «ψυχροῦ πολέμου», μέσω δηλαδή, κρατών δορυφόρων, προσπαθεί νά αναδιαμορφώσει ζώνες έπιρροής, στο επίπεδο κυρίως τῶν κρατικῶν όντοτήτων.

Αυτή ή γεωπολιτική εξέλιξη τείνει νά έδραιωθεί και στον έκκλησιαστικό χῶρο τῶν Βαλκανίων και τῆς ευρύτερης περιοχής τῆς Μέσης Ανατολής, μέ μοχλούς πίεσης τον ιδεολογικό αναθεωρητισμό μέσω του συντηρητισμού και του έθνοφυλετισμού.

Στήν διαμορφούμενη αυτή κατάσταση ή Όρθόδοξη Έκκλησία καλεΐται και πάλι νά διαδραματίσει έναν ρόλο ουσιαστικό, κυρίως μέσα από τις ήδη ύφιστάμενες έκκλησιαστικές δομές της, τῶν Πατριαρχείων και τῶν Αυτόκεφάλων Έκκλησιῶν, οί όποιες έχουν έπιβεβαιώσει ιστορικά τις άντοχές τους στις αξίες που εκφράζουν και στον θετικό πολιτιστικό τους ρόλο. Όπου μάλιστα, κατά τεκμήριο, ό πληθυσμός τῶν κρατῶν αυτῶν είναι στήν πλειοψηφία του Όρθόδοξος, τότε ό ρόλος τῆς Όρθόδοξης Έκκλησίας είναι καθοριστικός τόσο ως προς τήν νομιμοποίηση τῆς πολιτειακής έξουσίας, όσο και ως προς τήν συγκρότηση και ένότητα τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν.

Μέ τον τρόπο αυτό ή Όρθόδοξη Έκκλησία παΐζει σημαντικό ρόλο στήν συγκρότηση και διατήρηση τῆς έθνικῆς ταυτότητας και τῆς αντίστοιχῆς έθνικῆς αφήγησης και αφήγησης. Συμβάλλει, δηλαδή, στήν συσσωμάτωση και στήν διαμόρφωση μιᾶς ένιαίας αυτοσυνειδησίας και ταυτότητας, θετικές αρχές, οί όποιες ενισχύονται και από τις ύφιστάμενες έκκλησιαστικές δομές τῆς Αυτόκεφαλίας ή του Πατριαρχείου.

Πρώτη περίπτωση αποτελεί ή Ουκράνια, όπου ή κρατική έξουσία αναζητεΐ από τήν πλειοψηφοῦσα Όρθόδοξη Έκκλησία τρόπο επέτευξης μιᾶς ένδορθόδοξης ένότητας, στήν βάση και στήν δομή τῆς Αυτόκεφαλίας, ως μοντέλο έθνικῆς ένότητας.

Δεύτερη περίπτωση άφοροῦν τά Σκόπια, όπου μέσα από τήν Όρθόδοξη Έκκλησία καταβάλλεται προσπάθεια νά έπιβληθεΐ ως κρατική όνομασία ό όρος «Μακεδονία» και ή «μακεδονική» ταυτότητα, μέ τήν έδραΐωση μιᾶς «Μακεδονικῆς» Αυτόκέφαλῆς Όρθόδοξης Έκκλησίας.

Σταχυολογούμενες αυτές οί περιπτώσεις άποδεικνύουν τήν συμβολή τῆς Όρθοδοξίας σέ σχέση προς τήν γεωπολιτική διαμόρφωση τῶν κρατῶν, τῆς διεθνούς νομιμοποίησής τους και τῆς έθνικῆς τους ταυτότητας.

Υπάρχουν όμως και οί περιπτώσεις μέ άρνητικό πρόσημο, όταν ή Όρθόδοξη Έκκλησία έργαλειοποιεΐται και ή έκμετάλλευσή της γίνεται τόσο από πολιτικούς όσο και από έκκλησιαστικούς παράγοντες μέ σκοπό τήν επικυριαρχία. Όταν

προπαγανδίζουν υπέρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης κρατικῆς ὀντότητας, μέ μέσο καί ὄχημα προπαγάνδας τήν Ὁρθόδοξία, καί μέ κύριο σκοπό τήν ἐξυπηρέτηση γεωπολιτικῶν σκοπιμοτήτων καί πολιτικῶν ἐπιδιώξεων, ἐσωτερικῶν ἢ ἐξωτερικῶν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ περίπτωση τῆς Γεωργίας, ὅπου ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖται ἀπό τό κόμμα «Γεωργιανό ὄνειρο», προκειμένου νά ἐδραιώσει τήν ἀντιδυτική ἰδεολογία του.

Πρωτεύοντα ρόλο σέ αὐτήν τήν ἐργαλειοποίηση διαδραματίζει ἕνα νέο ἰδεολογικό – πολιτικό καί ἐκκλησιαστικό μῶρφωμα, τό ὁποῖο ὀνομάζεται «ρωσικός κόσμος», καί τό ὁποῖο ἐπιδιώκει τήν ἐπέκταση τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς, πολιτικά καί ἐκκλησιαστικά, καί τήν ἀναβάθμιση τοῦ ρόλου τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας στό σῶμα τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ἔναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐπανερχόμενοι ὅμως στό ἀρχικό αἰτούμενο, στόν ρόλο σύνολης τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στό περιγραφόμενο γεωπολιτικό γίνεσθαι, προκύπτουν τά παρακάτω ἐρωτήματα:

Εἶναι δυνατόν ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία νά «ἀντιγράψει» μοντέλα κοσμικά καί πολιτικά μέ ἀπώτερο σκοπό νά ἐξυπηρετηθοῦν ἀντίστοιχες πολιτικές σκοπιμότητες καί ἰδιοτέλειες;

Μπορεῖ νά μετατραπεῖ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία σέ «ἐθνική Ἐκκλησία» καί νά ἀσκεῖ προπαγάνδα;

Μπορεῖ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία νά ἐργαλειοποιεῖται υπέρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μορφῆς κρατικῆς ἐξουσίας;

Ὁ πόλεμος στήν Οὐκρανία ἀποτελεῖ χαρακτηριστικό παράδειγμα ἐργαλειοποίησης τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Εἶναι ἕνας πόλεμος μεταξύ δύο ὁμοδόξων λαῶν, συντριπτικά πλειοψηφούντων στά ἐθνικά τους ὅρια. Πρόκειται γιά ἐνδορθόδοξο πόλεμο μέ χαρακτήρα καθαρᾶ ταυτοτικό καί μιά λανθασμένη θεώρηση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὡς μιᾶς Ὁρθόδοξίας τοῦ ἐθνικισμοῦ, τῆς δυνάμεως, τῆς ἰσχύος, τοῦ αὐταρχισμοῦ καί τοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ. Μέ τόν πόλεμο ἐπιδιώκεται ἀφενός ἡ ἐπιβολή τῶν ἀρχῶν τοῦ «ρωσικοῦ κόσμου» στήν Οὐκρανία καί ἀφετέρου ἡ ἀποτροπή ἀναγνώρισης της ὡς πολιτειακῆς ὀντότητας ὥστε νά μήν ἔχει τήν δική της ἐθνική ταυτότητα καί τήν δική της Ἐκκλησιαστική Αὐτοκεφαλία.

Τά παραπάνω καταδεικνύουν τήν προβληματική καί έσφαλμένη εξέλιξη τοῦ Ρωσο - ουκρανικοῦ ζητήματος ἐξαιτίας τῆς ἐθνοφυλετικῆς καί ιδεολογικῆς χρήσης τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στό πλαίσιο τῶν διαμορφούμενων γεωπολιτικῶν ὁρίων, συγχρόνως δέ καταδεικνύεται καί ἡ λανθασμένη κατά-νόηση λειτουργίας τῆς δομῆς τῆς Αὐτοκεφαλίας.

Ἡ Αὐτοκεφαλία γιά τίς ἀρχές τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησιολογίας δέν συνεπάγεται ἀπομόνωση, αὐτονόμηση, ἀποκεκομμένη δράση καί ἐσωστρέφεια γιά κάθε Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία ἀλλά συμμετοχή καί σχέση στό πλαίσιο μιᾶς συνοδικῆς κοινωνίας ὑπό τόν καθοδηγητικό καί συντονιστικό ρόλο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅπως ἀπεφάσισε ἄλλωστε καί ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (Κρήτη 2016). Ἐπίσης, ἡ Αὐτοκεφαλία σχετίζεται καί μέ τήν διατήρηση τῆς ἐθνικῆς συνείδησης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ στοιχεῖο τῆς ἐθνικῆς ταυτότητας κάθε κράτους - ἔθνους, χωρίς ὅμως νά μεταλλάσσεται ἡ λειτουργία τῆς Αὐτοκεφαλίας σέ μέσο ἐπιβολῆς τῶν ἐθνικῶν στοιχείων (γλῶσσα, ἥθη, ἔθιμα, πολιτιστικά δεδομένα) ἑνός κράτους - ἔθνους σέ ἕνα ἄλλο ἔθνος-κράτος, γιατί τότε ἀντιμετωπίζουμε ἐθνοφυλετική ἐκτροπή.

Αὐτή ἡ πραγματικότητα, θά πρέπει νά μᾶς συνδέσει γόνιμα σέ μία διαλογική βάση, στήν ὁποία μέ θεολογικά, ιστορικοκανονικά, κοινωνιολογικά καί γεωπολιτικά ἐπιχειρήματα θά ἐξετασθοῦν τά παρακάτω ἐρωτήματα:

α) Δύναται ἕνα κράτος, μέ πλειοψηφία τούς Ὁρθοδόξους, νά ἐπιδιώκει τήν δημιουργία ζωνῶν ἐπιρροῆς σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο, καί μέ ιδιαίτερη ἔμφαση ἐκκλησιαστικά στά παλαιά Πατριαρχεῖα καί στίς Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες;

β) Ὑπάρχει Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία μπορεῖ νά διεκδικήσει τήν ἐπιρροή της σέ ἕνα ἄλλο Ὁρθόδοξο κράτος, μέσω τοῦ πολέμου, καί τήν κυριαρχία της, ὑπό τό σκεπτικό τῆς «Τρίτης Ρώμης» ἢ τοῦ «ρωσικοῦ κόσμου»;

γ) Εἶναι δυνατόν νά καθίστανται Αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καί Πατριαρχεῖα «δορυφόροι» μιᾶς ἄλλης Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, γεγονός πού ὁδηγεῖ de facto στήν διάσπαση τῶν Ὁρθοδόξων καί στόν ἐκκλησιαστικό ἀνταγωνισμό;

δ) Εἶναι δυνατόν μέ βάση τό ἐπιχείρημα ἑνός «ιδεολογικοῦ πλεονεκτήματος» καί μιᾶς «ὑποκριτικῆς ἠθικῆς» νά λειτουργεῖ κυριαρχικά μία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία σέ μία ἄλλη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέ μοναδικό κίνητρο τόν πολιτικό θετικισμό στό «δοῦναι καί λαβεῖν»;

* Ἀνεπτυγμένη μορφή τῆς ἀρχικῆς τοποθέτησης, κατά τήν θεματική τράπεζα λόγου «Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί Γεωπολιτική σήμερα», στό πλαίσιο τοῦ Διεθνoῦς

Συνεδρίου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α., μέ θέμα: «Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία στόν 21ο αἰῶνα. Προκλήσεις καί προοπτικές», στήν ὁποία συμμετεῖχαν ὁ πρῶην Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καί Ὑπουργός Ἑσωτερικῶν, Πρόεδρος κ. Εὐάγγελος Βενιζέλος, Ὁμότιμος Καθηγητής Συνταγματικοῦ Δικαίου τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., ὁ κ. Ἄγγελος Συρῖγος, Βουλευτής, πρ. Ὑφυπουργός καί Καθηγητής Διεθνοῦς Δικαίου στό Πάντειο Πανεπιστήμιο, ὁ κ. Ἐμμανουήλ Καραγεωργούδης, Κοσμήτορας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α., ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Κωνσταντίας-Ἀμμοχώστου Βασίλειος Καραγιάννης, μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε., ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περιστερίου Γρηγόριος Παπαθωμᾶς, Καθηγητής τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α., ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Ἀρχιδιάκονος Ἰωάννης Χρυσουγῆς, Καθηγητής τῆς Ἑλληνορθόδοξης Θεολογικῆς Σχολῆς Τιμίου Σταυροῦ Brookline, Μασαχουσέτης Η.Π.Α. καί ὁ Svetoslav Ribolov, Καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς «Ἅγιος Κλήμης Ἀχρίδος» τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας, Βουλγαρίας. Τήν συζήτηση συντόνισε ὁ κ. Σταῦρος Γιαγκάζογλου, Ἀναπληρωτής Καθηγητής τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α. (Ἀθήνα- Κεντρικό Πανεπιστήμιο- Ἀμφιθέατρο «Ἄλκης Ἀργυριάδης, 28-11-2024).

(Πηγή: eleftherostypos.gr)